

NORDANSTIGS
KOMMUN

Biblioteksplan 2021

Dokumentnamn Biblioteksplan 2021		Reviderad datum 2020-11-03
Dokumentansvarig Lena Grantz Dokumentnr 122896	Fastställd av Kommunstyrelsen 201201 §209 _____	- - - - - - - - - - - -
Diarienummer 2019-000235	Original datum 20 - -	Giltig till och med 20 - - - - - -

Biblioteksplanen utgår från bibliotekslagen och skollagen (se bilaga 1)

Nuläge

Biblioteket ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteksverksamheten ska finnas tillgänglig för alla (2§).

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (7§).

Bibliotekets styrka består i att de ingår i ett nationellt nätverk som garanterar tillgång till stora informationsmängder samt att allmänhetens förtroende för verksamheten är stort.

Boken och tryckta medier utgör basen för bibliotekets verksamhet och bokutlåningen ska vara avgiftsfri.

En av bibliotekets funktioner är som social mötesplats och öppet offentligt rum. Lokalernas tillgänglighet och bibliotekets öppettider är viktiga för att kunna nå alla. Biblioteket är en del i kommunens arbete för demokrati och yttrandefrihet.

År 2018 har regeringen gett uppdrag åt Kungliga biblioteket om ett digitalt kompetenslyft. Denna satsning kallas Digitalt först med användaren i fokus och ska fortsätta under 2021. Kungliga biblioteket har tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna ansvaret att samordna utbildning av landets folkbibliotekarier för en digital kunskapshöjning. Syftet med regeringens uppdrag är en bred digital kompetenshöjning för hela befolkningen. Detta uppdrag utgår från 2§ och 7§ i bibliotekslagen.

HelGe-samarbetet

Sedan hösten 2006 samarbetar folkbiblioteken i Gävleborgs län under namnet HelGe-biblioteken. HelGe-biblioteken fungerar som ett enda stort bibliotek. Samarbetet innebär gemensamt bibliotekssystem med gemensam server, katalog, låntagarregister, lånekort och gemensam webbplats. Det går regelbundna boktransporter mellan huvudbiblioteken i kommunerna. Samarbetet sker formellt genom att alla länets kommuner skrivit under ett gemensamt avtal. Region Gävleborg, Kultur Gävleborg är också en viktig del i samarbetet.

HelGe-samarbetet ger väldigt bra biblioteksservice till kommuninvånarna. Vi som liten kommun får mycket genom att samarbeta – ett mycket stort utbud av böcker, cd-böcker och filmer och tillgång till e-medier och databaser och i gengäld delar vi med oss av vårt utbud. Samarbetet blir också mer kostnadseffektivt när det gäller teknik och webb. Vi samarbetar även genom att dela med oss av personalens kompetens och kunnande. Tillsammans blir vi starka och kan driva biblioteksutvecklingen framåt. Varje år görs en gemensam verksamhetsplan för HelGe-samarbetet.

Biblioteken i Nordanstig

Biblioteksverksamheten styrs av Kommunstyrelsen. Utbildningsutskottet bereder ärenden rörande biblioteks- och skolverksamhet. Bibliotekschefen har ansvar för folkbiblioteket och rektorerna har ansvar för skolbiblioteksverksamhet.

Folkbiblioteken

Huvudbiblioteket i Bergsjö har hela kommunen som upptagningsområde och fungerar som en resurs för övriga bibliotek i kommunen och har även bokmagasin. Huvudbiblioteket har ansvar för regelbundna boktransporter till de tre filialbiblioteken. Filialbiblioteken har respektive tätort med omnejd som primärt upptagningsområde.

Antal tjänster på huvudbiblioteket i Bergsjö är tre. Bibliotekschef/bibliotekarie 100% , fr o m 2021 bibliotekarier 100% varav 40 % barnbibliotekarie med inriktning på de mindre barnen och barn på fritiden och 60% övrig folkbiblioteksverksamhet, bibliotekarie 100% varav 60% skolbibliotekarie för skolorna i Bergsjö, Ilsbo och Hassela och 40% övrig folkbiblioteksverksamhet. Biblioteket är öppet måndag-fredag totalt 24 tim/veckan.

Integrerade folk- och skolbibliotek finns i Gnarp och Harmånger. Filialföreståndarnas tjänster är på 75% , varav 45% för folkbiblioteket och 30% för skolbiblioteket. De arbetar ensamma på respektive bibliotek. De är öppna för allmänheten 8 tim/vecka fördelade på 2 dagar. Förutom det har de även öppet som skolbibliotek.

Hassela filialbibliotek har en anställd filialföreståndare på 31,25%. Det är öppet för allmänheten 8 tim/vecka fördelade på 2 dagar.

För allmänheten finns tillgång till datorer med internet på samtliga bibliotek, samt tillgång till skrivare, kopiering, fax och scanning. Wi-Fi för allmänheten finns på biblioteken i Bergsjö, Gnarp och Harmånger. Där finns också självbetjäningsautomater för utlån, återlämning och omlån så att låntagarna själva kan utföra detta.

Biblioteket är även tillgängligt hemifrån genom den gemensamma webbkatalogen helgebiblioteken.se. Låntagare kan själva låna om och reservera böcker i katalogen samt ladda ner e-böcker, streamade e-ljudböcker, musik och streamad film till sin dator, surfplatta eller smart-telefon. Där kan även låntagarna läsa ett stort urval tidningar och tidskrifter på flera språk. De har tillgång till flera databaser samt boktips och inspiration.

Skolbiblioteken inom grundskolan

Det finns en separat skolbiblioteksplan fr o m oktober 2020 (se bilaga 4).

Det finns integrerade folk- och skolbibliotek i Gnarp och Harmånger. Filialföreståndarna arbetar både i folk- och skolbiblioteket. Tjänsten är på 30% för skolbiblioteket. Arbetet innebär både verksamhet i biblioteket och samarbete med skolpersonalen. Alla klasser har regelbundna inbokade besök på biblioteket ca var 14:e dag eller oftare. Lärare och elever kan lätt använda biblioteket eftersom det är placerat i skolan både i Gnarp och Harmånger

Det är bara skolorna i Gnarp och Harmånger som har skolbibliotek, övriga skolor samarbetar med närmaste folkbibliotek. Bibliotekarietjänsten på Bergsjö bibliotek har 60 % som skolbibliotekarie mot skolorna i Bergsjö, Ilsbo och Hassela fr o m 2021. Det är utökning av skolbibliotekarietjänsten med 20% med hjälp av statsbidrag för likvärdig skola. Skolbibliotekariens samarbete med lärarna samt integreringen av skolbibliotekarien i den dagliga pedagogiska verksamheten kommer att arbetas fram under 2021. Under 2020 såg samarbetet ut på detta sätt, med 40% tjänst.

Lönnergsskolan har regelbundna inbokade klassbesök tillsammans med lärare på biblioteket, ca en gång/månaden. Eleverna från år 4 - år 9 besöker biblioteket under skoltid ensamma eller i grupp. Skolbibliotekarien erbjuder skolan bokprat och visningar för alla

årskurser, samt genomgång för lärare. I Bergsjö finns en biblioteksgrupp med representanter från skola och bibliotek som träffas en gång/termin.

Ilsbo skola får regelbundna bokdepositioner. År 2-5 erbjuds även bokprat en gång/termin. Det händer att klasser från Ilsbo besöker Bergsjö bibliotek.

Skolan i Hassela samarbetar med folkbiblioteket i Hassela och besöker biblioteket. Skolbibliotekarien i Bergsjö erbjuder Hassela skola bokprat för år 2-6 en gång/år.

Skolorna har även egna mindre boksamlingar som de använder i undervisningen.

Friskolor

Det finns två friskolor i kommunen. Hosiannaskolan i Gnarp och Stocka friskola. Hosiannaskolan använder folkbiblioteket i Gnarp. Stocka friskola använder folkbiblioteket i Harmånger.

Vuxenutbildning

(Hälsinglands utbildningsförbund – Nordanstig, Bollnäs och Söderhamn)

Biblioteket erbjuder visningar till grupper från vuxenutbildningen, Särvox och Svenska för invandrare. Elever på vuxenutbildningen kan enskilt använda biblioteket för sina behov av biblioteksservice.

Biblioteket är en del av det livslånga lärandet. Biblioteket ger service till vuxna studenter som studerar på högskolan genom att tillhandahålla litteratur via vårt gemensamma bestånd i HelGe eller genom fjärrlån.

Förskolor

Förskolorna i Bergsjö, Gnarp, Harmånger och Hassela har tillgång till folkbibliotek på orten och möjlighet att besöka biblioteket. Förskolorna på dessa orter besöker biblioteket, men med stor variation hur ofta för de olika avdelningarna.

Förskolorna i Strömsbruk och Ilsbo får depositioner av böcker från biblioteket minst 2 gånger/termin.

Biblioteket deltar i projektet Bokstart under 2018–2020, med en förlängning av projektet under 2021. Bokstart är en nationell satsning med syfte att tidigt stimulera språkutveckling hos små barn (0-3 år). Barnbibliotekarien samarbetar med förskolepersonal och personal på BVC och familjecentralerna i ett försök att nå alla små barns föräldrar för att uppmuntra dem att läsa, sjunga, rimma och ramsa med barnet. Föräldrarna nås via träffar på BVC och biblioteket.

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur (7§). Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet (6§).

Litteraturförmedling och läsfrämjande arbete är en av bibliotekets mest angelägna uppgifter. Bibliotekets bas är böckerna men erbjuder även tidningar, tidskrifter, CD-böcker/mp3-böcker, talböcker, filmer och TV-spel. Samt e-böcker och e-ljudböcker för nedladdning och streaming.

Litteratur som inte finns på kommunens bibliotek kan genom HelGe-samarbetet reserveras av låntagare. Den facklitteratur som inte finns inom länets bibliotek fjärrlånas till låntagare från övriga Sveriges bibliotek.

Alla folkbibliotek i HelGe-samarbetet har en gemensam mediepolicy, antagen i Kommunstyrelsen utbildningsutskott 2017 04 24 (bilaga 3). Det finns också en gemensam medieplan för HelGe-biblioteken 2018-2020 och som nu är på gång att revideras. I medieplanen beskrivs hur biblioteken i HelGe-samarbetet arbetar för att uppnå den antagna policyns mål och arbetet med den gemensamma mediehanteringen.

Så länge medieanslaget för folk- och skolbiblioteken inte sänks kan kommunen årligen söka Kulturrådets bidrag Inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek.

Alla folkbibliotek i HelGe-samarbetet har tillsammans ett filmprojekt under 2018-2021 med beviljat bidrag från Statens Kulturråd. Under den tiden erbjuder biblioteket låntagarna en streamingtjänst för film. Projektet syftar vidare till att utbilda bibliotekspersonalen inom filmkunnskap, genomföra olika event och informationsinsatser för film samt samarbeta med lokala filmföreningar och biografier.

Prioriterad grupp – personer med funktionsnedsättning (4§).

För personer med funktionsnedsättning av olika slag och skriv- och språksvårigheter finns inlästa talböcker i daisyformat. Talböcker kan lånas i fysiskt format på biblioteken eller genom att låntagaren får tillgång till egen nedladdning av talböcker från Myndigheten för tillgängliga medier. Det finns ett mindre antal daisy-spelare till utlån på biblioteken.

För denna prioriterade grupp finns även lättlästa böcker och böcker med storstil.

Det finns taktila böcker och böcker med teckenspråk eller TAKK(=Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation). Det finns även böcker med punktskrift, pictogram och bliss. Dessa böcker vänder sig till barn och ungdomar.

Träningsklass i skolan och dagcenter för vuxna besöker biblioteket i varierande omfattning.

Prioriterad grupp – de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska (5§).

Litteratur på de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna finns samlade i en speciell hylla på alla bibliotek.

För personer som har annat modersmål än svenska erbjuds ett mindre utbud av böcker på plats i biblioteket, men genom HelGe-samarbetet finns det tillgång till ett större utbud. Vid behov beställer biblioteket depositioner från Internationella biblioteket. Vi erbjuder även lättlästa böcker, bok+cd, lexikon, språkkurser och körkortsböcker. För att underlätta för dessa låntagare att hitta dessa medier finns de samlade på bibliotekets avdelning Ny i Sverige.

Via vår gemensamma katalog helgebiblioteken.se finns ett stort utbud av tidningar och tidskrifter på olika språk som man läser på datorn.

Elever från grundskolan som läser svenska som andraspråk samt elever från vuxenutbildningen som läser svenska för invandrare besöker biblioteket.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning (8§).

Biblioteket har ett viktigt uppdrag att tillsammans med förskolan och skolan främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolorna och förskolorna i Bergsjö, Gnarp, Harmånger och Hassela har tillgång till bibliotek på orten och möjlighet att besöka biblioteket. Biblioteket tar emot klasser och förskolegrupper och har bokprat samt vägleder och inspirerar till läsning på olika sätt.

Biblioteket samarbetar med kommunens två familjecentraler. De får regelbundet bokdepositioner. En gång/termin besöker barnbibliotekarien varje familjecentral och träffar föräldrar och barn.

Biblioteket deltar i projektet Bokstart under 2018–2021. Bokstart är en nationell satsning med syfte att tidigt stimulera språkutveckling hos små barn (0–3 år). Biblioteket samarbetar med förskolepersonal och personal på BVC och familjecentralerna i ett försök att nå alla små barns föräldrar för att uppmuntra dem att läsa, sjunga, rimma och ramsa med barnet. Föräldrarna nås via träffar på BVC och biblioteket då de även får en bokkasse med information och några böcker.

I samarbete med Region Gävleborg delar biblioteket ut en bok till nyfödda i kommunen. Föräldrarna får ett gåvokort på BVC och sedan får de gå till biblioteket för att hämta boken.

Biblioteket delar ut en bok till alla i förskoleklass, även de som går i kommunens friskolor.

Biblioteket har under 2 år fått bidraget Stärkta bibliotek från Statens Kulturråd. Under dessa två år har bibliotekens barnavdelningar möblerats om, nya möbler har köpts in och en del väggar har fått fondtapet eller är nymålade. Som en fortsättning på detta har biblioteket fått samma bidrag under 2020–2021 för att arbeta med arrangemang och annat som är anpassat för barnfamiljer.

Folkbiblioteken ska främja litteraturens ställning och intresse för bildning, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt (2§).

Biblioteket anordnar i mindre utsträckning olika kulturaktiviteter både för vuxna och barn inom en begränsad budget. Men har inte ansvar för kommunens allmänkultur, det ansvaret ligger hos kommunens verksamhet Tillväxt och service.

Biblioteket är öppet för samarbete med olika föreningar. I nuläget sker samarbete med Nordanstigs bygd- och släktband som anordnar servicekvällar på Bergsjö bibliotek där allmänheten får hjälp och råd i släktforskning. Samarbete sker också med Nordanstigs Naturskyddsförening som anordnar 1-2 föreläsningar/år på Harmångers bibliotek.

Biblioteket i Bergsjö har ansvar för att ordna några lokala utställningar per år på bibliotekets övervåning. Även på Harmångers bibliotek finns en yta som passar för utställningar.

Biblioteket i Bergsjö har ansvar för kommunens konst som både finns som fast konst och konst som cirkulerar. ”Cirkulationskonsten” ska samlas in och bytas var 5:e år. Konstförråd för hela kommunen finns i källaren på Bergsjö bibliotek. Kommunens stora donation från Gunnar Greiber hanteras av Tillväxt och service.

Nyckeltal att utvärdera varje år (se bilaga 2)

- Utlån, Utlån/öppet timmar, Utlån/invånare
- Mediebudget, Mediebudget/invånare
- Antal nyförvärv och bestånd av media
- Årsarbeten folk- och skolbibliotek
- Antal klassbesök och förskolebesök på respektive bibliotek.

Eftersom vi har gemensamt lånekort och webb i HelGe-samarbetet kan vi inte mäta e-bokslån, e-ljudbokslån eller omlån på webben. Den statistiken finns bara för länet.

Bibliotekets verksamhet består av mer än bara utlån, vilket beskrivs i bibliotekslagen, men det är budget, utlån, öppettider, årsarbeten och viss mån besök som är mätbara.

Antal utlån är beroende av invånarantal och hur åldersfördelningen ser ut i kommunen. Utlånen påverkas också av öppettiderna och öppettiderna är beroende av antal årsarbeten.

Framtid

Vision

Alla kommuninvånare ska känna att det är deras bibliotek och alla ska känna sig välkomna. Det gäller både vuxna och barn, människor med särskilda behov eller de med ett annat modersmål än svenska.

Bibliotekslokalerna ska vara ändamålsenliga och anpassade till bibliotekets olika funktioner och de olika åldersgrupper som besöker biblioteket samt tillgängliga för alla.

Öppettiderna ska vara generösa för att göra biblioteket mer tillgängligt.

Genom att införa ”meröppna” bibliotek blir öppettider mer flexibla.

För att nå ut med biblioteksverksamhet till kommuninvånare som inte bor på en ort med bibliotek används en bokbil. Bokbilen kan även användas till uppsökande verksamhet mot äldre och barn.

Bibliotekets verksamhet bör breddas, enligt bibliotekslagen, och arbeta mer med: läsfrämjande och kulturella aktiviteter samt digital delaktighet för alla.

Biblioteket ska arbeta strategiskt med barns delaktighet och inflytande.

Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek i skolans lokaler med utbildade skolbibliotekarier.

Särskilda satsningar 2021

Biblioteket har under 2020–2021 fått bidraget Stärkta bibliotek från Statens Kulturråd. I detta projekt är syftet att nå ut till barnfamiljer och göra biblioteket mer attraktivt för den gruppen. Vi vill under projekttiden hitta metoder för att arbeta med aktiviteter för barn samt undersöka hur biblioteket kan blir mer relevant och vad som efterfrågas av barnfamiljer. Samt hitta strategier för marknadsföring. Tanken är även att bjuda in till olika arrangemang.

Bibliotekets samarbete med BVC och familjecentralerna ska organiseras utifrån erfarenheter från projektet Bokstart.

Under 2020–2021 har biblioteket tillsammans med Ljusdal och Hudiksvall fått bidrag från Statens Kulturråd för inköp av en gemensam bokbil. Upphandling, inköp och färdigställande av en bokbil beräknas ta nästan hela 2021. Först därefter kan verksamheten med bokbilen starta. Projektet ska redovisas 2022 03 01.

I HelGe samarbetet är fokus på utvärdering av det digitala medieutbudet – e-medier, streamad film och databaser. Samt digital kompetens-utveckling och bibliotekets roll i samhällets digitalisering. Den gemensamma medieplanen ska revideras.

Under 2021 ska det utvecklas en organisation som förbättrar samarbetet mellan skolbibliotekarierna och lärare, samt ökar integreringen av skolbibliotekarierna i den dagliga pedagogiska verksamheten. Rektorer har en central del i organisationen för att säkerställa att skolbiblioteksresurserna används ändamålsenligt. Under 2021 ska följande verksamhetsområden prioriteras i detta samarbete: digital kompetens, källkritik och diskrimineringsgrunderna.

Behov av utökade resurser

För att både tillgodose folkbibliotekets låntagare och skolans behov av medier måste det tillföras mer resurser till inköp. Behovet av olika typer av e-medier ökar hela tiden. Vi har inte kommit till den punkt då e-medier kan ersätta fysiska medier.

Utifrån regeringens satsning på digital kompetens för alla och med stöd av bibliotekslagen behöver folkbiblioteket bredda sin kompetens och öka personalresurserna för att kunna tillgodose dessa behov.

För att göra biblioteken mer tillgängliga bör man införa ”meröppet”. Det innebär att göra bibliotekslokalerna tillgängliga under tider då inte personalen arbetar. Bibliotekslokalerna måste då anpassas med kodlås, larm, automatik för lyse, datorer mm.

För att nå ut med biblioteksverksamheten vore det önskvärt att permanenta en bokbil. Under 2020–2021 har biblioteket tillsammans med Ljusdal och Hudiksvall fått bidrag från Kulturrådet för inköp av en gemensam bokbil. När den väl finns på plats behövs resurser för att använda den och utveckla den uppsökande verksamheten. Fokus ska där ligga på de äldre i kommunen, men även förskolor som inte har tillgång till bibliotek på orten.

Ska biblioteket anordna fler läsfrämjande och kulturella aktiviteter för allmänheten krävs ökade resurser för detta, både personalresurser och resurser för olika aktiviteter.

Det är önskvärt med utökad bemanning på filialbiblioteken för att komma ifrån ensamarbete, vilket är väldigt sårbart.

Ska skolbiblioteksverksamheten utvecklas bör skolbibliotekarietjänsterna utökas. Skolbibliotek med mediebestånd i skolorna i Bergsjö, Ilsbo och Hassela bör byggas upp.

Reviderad 2020 11 03

Lena Grantz
Bibliotekschef

Skollag (2010:800)

2 kap 36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Bibliotekslag (2013:801)

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet

ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknuter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Nyckeltal att utvärdera varje år

Invånare

2014 9493
 2015 9490
 2016 9511
 2017 9481
 2018 9493
 2019 9477

Utlån

År	Vuxen	Barn	Totalt	Bergsjö	Gnarp	Harmånger	Hassela
2014	25 574	30 647	56 221	22 548	11 942	15 907	5824
2015	23 470	29 998	53 468	22 438	11 768	14 396	4866
2016	21 812	29 581	51 393	21 013	12 021	14 890	3469
2017	19 781	24 853	44 634	19 994	10 326	10 630	3684
2018	19 796	25 694	45 490	18 983	10 144	13 547	2816
2019	19 151	22 252	41 403	17 949	8306	12 256	2892

Eftersom vi har gemensamt lånekort och webb i HelGe-samarbetet kan vi inte mäta e-bokslån, e-ljudbokslån eller omlån på webben. Den statistiken finns bara för länet.

Utlån/öppet timmar

2014: 22,7
 2015 21,6
 2016 20,8
 2017 16,8
 2018 17,1
 2019 15,6

Öppet timmar

2014 47,5/veckan (året 2470)
 2015 47,5/veckan (året 2470)
 2016 47,5/veckan (året 2470)
 2017 51/veckan (året 2652)
 2018 51/veckan (året 2652)
 2019 51/veckan (året 2652)

Utlån/invånare

2014: 5,92
 2015 5,63
 2016 5,40
 2017 4,70
 2018 4,79
 2019 4,36

Mediebudget

2014 296 000 kr (folkbibliotek 261 000 kr skolbibliotek 35 000 kr)
2015 320 000 kr (folkbibliotek 279 000 kr, skolbibliotek 41 000 kr)
2016 329 000 kr (folkbibliotek 284 000 kr, skolbibliotek 45 000 kr)
2017 329 000 kr (folkbibliotek 284 000 kr, skolbibliotek 45 000 kr)
2018 342 000 kr (folkbibliotek 293 000 kr, skolbibliotek 49 000 kr)
2019 347 000 kr (folkbibliotek 298 000 kr, skolbibliotek 49 000 kr)

Mediebudget/invånare

2014: 31,2 kr
2015 33,70 kr
2016 34,60 kr
2017 34,70 kr
2018 36,02 kr
2019 36,61 kr

Bestånd

2014 82.023 exemplar
2015 81.721
2016 81.324
2017 80.962
2018 81.845
2019 82.026

Nyförvärv

2014 2875 exemplar
2015 2730 exemplar
2016 2917 exemplar
2017 3171 exemplar
2018 2381 exemplar
2019 2552 exemplar

Antal klassbesök

2014 463 st
2015 477 st
2016 567 st
2017 528 st
2018 479 st
2019 433 st

Antal förskolebesök

2014 141 st
2015 108 st
2016 143 st
2017 150 st
2018 158 st
2019 81 st

Årsarbeten

2014 4,35 (folkbibliotek 2,85, skolbibliotek 1,50)
2015 4,50 (folkbibliotek 2,95, skolbibliotek 1,55)
2016 4,52 (folkbibliotek 2,97, skolbibliotek 1,55)
2017 4,55 (folkbibliotek 3,6, skolbibliotek 0,95)
2018 4,61 (folkbibliotek 3,58, skolbibliotek 1,03)
2019 4,61 (folkbibliotek 3,59, skolbibliotek 1,02)

Mediepolicy för HelGe-biblioteken

Folkbiblioteken är centrum för kultur, information, livslångt lärande och upplevelser.

Folkbiblioteken i Gävleborgs län ska genom HelGe-samarbetet arbeta aktivt med sitt mediebestånd för att säkerställa ett rikt, allsidigt och aktuellt medieutbud med kvalitet.

Folkbiblioteken ska ha en inkluderande verksamhet med ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv där vi tar hänsyn till de sju diskrimineringsgrunderna (kön, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och uttryck, ålder).

Folkbiblioteken ska sträva efter ett medieutbud som speglar världen ur en mångfald av perspektiv och utmanar stereotypa könsroller.

Folkbibliotekens medier ska stimulera kulturupplevelser, läslust, fritt kunskapssökande och debatt. Beträffande klassiker ska hänsyn tas till värderingar rådande vid verkets tillkomst.

Medierna ska vara anpassade till människors olika behov och kan vara i såväl tryckt som digital form.

Folkbibliotekens medier ska komplettera utbildningar på alla nivåer.

Folkbiblioteken ska ta hänsyn till efterfrågan. HelGe-biblioteken ska samverka för att öka servicen och för att använda resurserna ändamålsenligt.

I enlighet med bibliotekslagen prioriterar folkbiblioteken medier för barn och ungdomar, medier för de nationella minoriteterna, medier för människor med funktionsnedsättning och medier för människor med annat modersmål än svenska.

Bibliotekscheferna i HelGe-samarbetet

Lena Grantz Nordanstigs kommun
2016-10-26

Skolbiblioteksplan 2020 – 2021

Inledning

Skolbiblioteksplanen 2020–2021 är kommunens plan för en kvalitetsutveckling av grundskolans skolbiblioteksverksamhet. I LGR 11 som trädde i kraft 2018 har rektorns ansvar för skolbiblioteket stärkts och skolbiblioteket ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens¹. En ökad vikt läggs också vid elevers förmåga att använda och förstå digitala system, samt förhålla sig till medier och information på ett ansvarsfullt och källkritiskt sätt². Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift i att stödja elevers lärande. Det framgår av både skollagen och dess förarbeten samt läroplanerna. Enligt den samlade forskning som finns om skolbibliotek gynnas elevernas läsutveckling och källkritiska förmåga av ett regelbundet och strukturerat samarbete mellan lärare och bibliotekarie. Det är två yrkesgrupper med olika utbildning, men som kompletterar varandra på ett bra sätt. Läraren har huvudansvaret för undervisningen, men skolbibliotekarien kan fungera som en samarbetspartner och ett stöd för eleverna. Skolbibliotekarien kan t.ex., vara delaktig i eller driva olika läsprojekt eller framförallt berika och genomföra övningar i informationssökning och källkritik.³

Syfte

Syftet med Skolbiblioteksplanen är att öka integreringen av skolbiblioteket som en pedagogisk resurs i skolverksamheten, samt att skapa förutsättningar för en likvärdig skolbiblioteksverksamhet för samtliga skolor i kommunen. Planen är också viktig för att synliggöra rektors utökade ansvar över skolbiblioteken och hur det arbetet ser ut i praktiken. Utvecklingsplanen ska också ingå i det pågående systematiska kvalitetsarbetet som är övergripande för samtliga skolor i vår kommun. Planen kommer att utvärderas årligen i en ledningsgrupp, där samtliga rektorer, chef för utbildningsenheten samt bibliotekschefen närvarar.

Styrdokument

Skolbiblioteksplanen utgår från rådande styrdokument:

- Skollagen säger att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.⁴

1 Skolverket (2011, reviderad version 2018). Kapitel 2.8 Rektors ansvar. Läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshemmet.

2 Skolverket (2011, reviderad version 2018). Läroplan för grundskola, förskoleklassen och fritidshemmet.

3 Skolverket, 2020. Organisera för skolbibliotek i undervisningen. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-skolbibliotek-i-undervisningen>

4 Skollag. SFS 201:80 (2010). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

- Även i bibliotekslagen (2013:801) finns bestämmelser som gäller skolbibliotek. Av 1§ bibliotekslagen framgår att skolbiblioteken utgör en del av det allmänna biblioteksväsendet som består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Enligt lagen ska biblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning och främja litteraturens ställning och intresset för bildning upplysning, utbildning samt forskning.⁵
- I Lgr 11, under kapitlet rektorns ansvar:
 - Skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg.
 - Skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.”.

Utvärdering av skolbiblioteket 2019 – 2020

Enligt biblioteksplanen för Nordanstigs kommun 2017–2018 används skolbiblioteken inom kommunen på följande sätt;

I kommunen finns integrerade folk- och skolbibliotek i Gnarp och Harmånger, där tjänsten skolbibliotekarie ligger på 30%. Arbetet innebär verksamhet i bibliotek och samarbete med skolpersonal. Alla klasser har regelbundna inbokade besök på biblioteket ca 2ggr/mån eller oftare. Övriga skolor samarbetar med närmsta folkbibliotek.

- Skolorna i Bergsjö samarbetar med folkbiblioteket i Bergsjö. Lönnbergsskolan har regelbundna inbokade klassbesök på biblioteket, tillsammans med sina lärare (ca en gång/månad). Eleverna från år 4-9 besöker biblioteket under skoltid ensamma eller i grupp. Biblioteket erbjuder bokprat och visningar för samtliga årskurser, samt genomgång för lärare. I Bergsjö finns en biblioteksgrupp med representanter från skola och bibliotek som träffas en gång/termin.
- Ilsbo skola samarbetar med barnbibliotekarien på Bergsjö bibliotek. Alla klasser får regelbundna bokdepositioner. År 2-5 erbjuds bokprat en gång/termin. Det händer att någon klass besöker Bergsjö bibliotek.
- Hassela skola samarbetar med folkbiblioteket i Hassela. Skolan besöker biblioteket, men inte regelbundet. År 2-5 erbjuds bokprat en gång/år.
- Vid behov deltar Bibliotekspersonal på föräldramöten.⁶

Vid analys av skolbibliotekets pedagogiska funktion framgår det att kommunen inte levererade utifrån skolbibliotekets utvecklade uppdrag. Det behövs en organisation för 2020–2021 som genom sitt arbete förbättrar samarbetet mellan skolbibliotekarie och lärare, samt ökar integreringen av skolbiblioteket i den dagliga pedagogiska verksamheten.

⁵ Bibliotekslag, SFS 2013:801 (2013). Stockholm: Kulturdepartementet. Se även skolinspektionens rapport 2018, Skolbibliotek.

⁶ Biblioteksplan för Nordanstigs Kommun 2016-2018. Antagen Kommunstyrelsen 2016 01 19.

Generella mål för skolbiblioteksverksamheten

Skolbiblioteksverksamheten ska integreras i all undervisning. Skolbibliotekets huvuduppdrag tangerar alla ämnens kursplaner och kan tillföra kunskaper som gynnar samtliga elevers lärande. Skolbibliotekets pedagogiska roll syftar till att öka skolans måluppfyllelse samt att bidra till skolans värdegrundsarbete.

Verksamheten i skolbiblioteket ska;

- Möta elevers olika behov av språk- och kunskapsutveckling.
- Stimulera språkutveckling och främja språkutvecklande arbetssätt.
- Främja läsning.
- Användas som en del i undervisningen för att stärka elevers språkliga förmåga och digitala kompetens.
- Vara en tydlig och integrerad del av den övriga pedagogiska verksamheten.
- Organiserar så att bibliotekets personal kan samarbeta med övrig pedagogisk personal.
- Nyttjas av skolans olika verksamheter (förskoleklass, skola, fritidshem).
- Organiserar så att det finns lokal som möjliggör användandet av skolbiblioteket i skolans alla ämnen.
- Verka för fri åsiktsbildning och demokratiska värderingar.

Prioriterade verksamhetsområden 2020–2021:

1. Digital kompetens

”Skolbibliotekets mål är att hjälpa eleven att förbättra sin förmåga att hantera och kritiskt granska information”

Skrivningarna om digital kompetens har förtydligats och förstärkts i läroplanen. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik⁷. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter, förstå risker och värdera information. Det är här skolbibliotekets roll kommer in vad gäller digital kompetens, det handlar bland annat om att utveckla elevernas medie- och informationskunnighet dvs. kunskap och förmåga att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och kontexter.⁸ Enligt skolverket och Utbildningsdepartementet har skolbiblioteken en viktig pedagogisk uppgift att fylla när det gäller att stärka elevers kompetenser i bl.a. informationssökning och källkritik. Inte sällan ingår också säker internetanvändning och diskussioner som rör de juridiska aspekterna, t.ex. upphovsrätt och vilka lagar som styr vårt samhälle på nätet.⁹

7 Skolverket (2018) Stärk elevers digitala kompetens.

8 Utbildningsdepartementet (2017) Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Bilaga till regeringsbeslut I:1 2017-10-19, Regeringen.

9 Malmberg, Sofia. Skolbiblioteket som pedagogisk investering. Lund (2017)

Övergripande mål för skolbiblioteken när det gäller digital kompetens

Eleven bör:

- Ges förmåga till faktagranskning och problemdefinition.
- Få förståelse för de problem om möjligheter som dagens massiva informationsflöde innebär.
- Ges förmåga att finna lämpliga metoder för planering, insamling, bearbetning och presentation.
- Känna förtrogenhet med såväl tryckta som elektroniska informationskällor.

2. Källkritik

Ett källkritiskt förhållningssätt omfattar förmågorna informationssökning och källkritik. I undervisningen om källkritiskt förhållningssätt till digitala och andra källor finns utmaningar när det gäller att utveckla eleverns förmåga att kritiskt söka, granska och värdera information. Med stor tillgång till olika och nya digitala källor behöver det källkritiska förhållningssättet ständigt uppdateras. Forskning visar att det ibland finns ett synsätt, att elever är självlärda när det gäller digitala källor eftersom de i hög grad vistas på nätet. Flera studier visar dock att elever i praktiken ofta saknar kunskaper och redskap för att värdera digitala källors tillförlitlighet¹⁰.

Övergripande mål för skolbiblioteken när det gäller källkritiskt förhållningssätt:

Eleven bör:

- Ges förmåga att källkritiskt granska både analoga och digitala medier. Detta innebär bland annat att undervisningen omfattar vad som är utmärkande drag och egenskaper för digitala källor tex hur sökmotorer sorterar och leder läsaren till viss information.
- Få undervisning om källkritiskt förhållningssätt som utgår från de sociala medier, webbsidor och andra digitala platser eleverna vistas på.
- Ges förmåga till källkritisk granskning av bilder och rörliga bilder.
- Få undervisning om hur webbsidor är uppbyggda och disponerade.
- Få undervisning om risker och möjligheter med internet och kommunikation via elektroniska medier.

Diskrimineringsgrunder

Alla som går i skolan ska känna sig trygga och alla elever ska ha lika rättigheter och möjligheter. Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder¹¹. Arbetet mot diskriminering är ständigt pågående med utgångspunkt från likabehandlingsplanen, och skolbiblioteket ska ingå både i det åtgärdande och främjande arbetet mot diskriminering.

10 Skolinspektionen (2018) Undervisning om källkritiskt förhållningssätt i svenska och samhällskunskap – år 7-9. Tematisk kvalitetsgranskning 2018. Diarienummer: 400-2017:7326.

11 Diskrimineringslagen (2008:567)

Övergripande mål för skolbiblioteken när det gäller diskrimineringsgrunder

- Skolbiblioteket är inskrivet i skolans plan för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.
- Skolbibliotekarier samarbetar med elevhälsoteam exempelvis i arbetet med säker internetanvändning med eleverna.
- Skolbiblioteket ska belysa frågor om jämställdhet och mänskliga rättigheter
- Skolbibliotekarien ska aktivt bedriva olika former av läsfrämjande verksamhet med mål att lära eleverna om de sju diskrimineringsgrunderna och vad de innebär i praktiken.
- Skolbiblioteket används vid sk punktinsatser där det finns extra behov av att jobba med ämnen kopplade till diskrimineringsgrunderna, det kan gälla både enskilda elever, gruppinsatser eller insatser i helklass.
- Alla elever ska ges möjlighet att ta del av bibliotekets resurser utifrån var och ens egna förutsättningar.

Organisation och arbetsplan 2020–2021

Förvaltningens arbetsplan

- Upptagsmöte med bibliotekschef, skolchef sker i början av höstterminen. Behovet av skolbibliotekets insatser görs tillsammans med fördelning av skolbibliotekstjänster på samtliga skolor.

Rektorernas arbetsplan

Av läroplanen för grundskolan framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg, bland annat skolbibliotek. Det framgår också att rektorn har ett särskilt ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar). Därmed är rektorerna en central del i organisationen för att säkerställa att skolbiblioteket används ändamålsenligt.

- När ramen är satt planerar rektor tillsammans med sin personal på respektive skola hur skolbiblioteket ska användas under året. Detta görs tillsammans med skolbibliotekspersonal. Det ska finnas ett öppet utrymme för sk punktinsatser eller akuta behov.
- Rektor återkopplar kontinuerligt under året hur samarbetet med skolbiblioteket löper, tex på APT.
- I slutet av vårterminen görs en utvärdering av året och en behovsanalys av kommande år. Detta görs förankrat i läroplan och gällande regler; för att säkerställa att skolbiblioteket används ändamålsenligt. Utvärderingen sker i ledningsgruppen med rektorer, skolbibliotekschef samt skolchef.

Pedagogernas och skolbibliotekariernas arbetsgång

Enligt den samlade forskning som finns om skolbibliotek gynnas elevernas läsutveckling och källkritiska förmåga av ett regelbundet och strukturerat samarbete mellan lärare och bibliotekarie. Det är två yrkesgrupper med olika utbildning, men som kompletterar varandra på ett bra sätt. Ni som lärare har huvudansvaret för undervisningen, men skolbibliotekarien kan fungera som en samarbetspartner och ett stöd för eleverna.

- Vid planering av årets undervisning gör pedagogerna även en övergripande plan för skolbiblioteksverksamheten beroende på hur behovet ser ut. Diskussioner och planering sker både i arbetslaget och enskilt. Denna planering görs i början av varje termin.
 - Önskemål lämnas sedan in till rektor som sedan tillsammans pedagogerna och skolbibliotekspersonal gör övergripande aktiviteter för året.
 - Skolbibliotekarie och pedagoger gör sedan en arbetsplan i arbetslagen.
 - Varje arbetslag gör i slutet av vårterminen en utvärdering av året och en behovsanalys av kommande år. Denna utvärdering är underlag för ledningsgruppens utvärdering och behovsanalys (se ovan).
 - Skolbibliotekspersonal gör i slutet av vårterminen en utvärdering av året. Denna utvärdering är underlag för ledningsgruppens utvärdering och behovsanalys (se ovan).
-